

HANDLEIDING

Maitiid yn it lân

© 2016

Ytsen Kooistra
Syb Muizelaar

Colofon

Handleiding

Maitiid yn it lân
Meartalige, activeren lessen

Samenstelling

Ytsen Kooistra
Syb Muizelaar

Vormgeving

Studio DeeTeePee, Snits

Illustraties

Ytsen Kooistra, Snits

© 2016 Stichting MEARSLACH

INHOUD

	Voorwoord	4
1	Utgangspunten	5
1.1	Differentiatie	5
1.2	Het - zowel mondeling als schriftelijk – gebruik van meer talen	5
1.3	Integratie van het aanbod van natuurorganisaties	5
1.4	Vernieuwing van het curriculum	5
1.5	Aandacht voor zelfstandig werken en eigen onderzoek	5
2	Van theorie naar de praktijk	6
2.1	Het werkmodel	6
2.2	Toelichting op het model	6
2.2.1	Inleiding	6
2.2.2	Basisprogramma	6
2.2.3	Keuzeprogramma/Kiezen van de opdrachten	5
2.2.4	Werken aan de opdrachten	7
2.2.5	Afsluiting	7
3	Aan de slag	8
3.1	Basisopdrachten	8
3.2	Samenvatting basisopdrachten	8
3.3	Keuze-opdrachten	8
4	Afsluiting	8
	Bijlagen:	8
*	Twa ferskes oer de Maitiid	10
*	Kaartjes bij 'samenvatting basisopdrachten'	11

Voorwoord

Deze handleiding geeft – naast korte achtergrondinformatie over de gekozen uitgangspunten – vooral praktische aanwijzingen over ‘wat’ we willen dat kinderen leren en ‘hoe’ dat het beste kan. In het les/werkboek worden drie talen gebruikt. Hierdoor is het mogelijk dat wat er geleerd is tijdens de lessen Nederlands, Fries en Engels op een natuurlijke manier toe te passen bij het werken aan het thema Maitiid yn it lân.

De schrijvers willen benadrukken dat het van belang is dat docenten – voordat er een start wordt gemaakt met het project – zich op de hoogte stellen van de inhoud van deze handleiding.

Voor vragen kan altijd een beroep gedaan worden op de schrijvers. Ook zijn opmerkingen, aanvullingen en ideeën altijd welkom!

Ytsen Kooistra
E. y.kooistra@mearslach.nl
Till. 06 – 20430901

Syb Muizelaar
E. s.muizelaar@mearslach.nl
Till. 06 – 16353969

I.v.m. de activiteiten buiten het schoolgebouw kan contact worden opgenomen met:
Pyke Kroes (IVN-coördinator) E. P.Kroes@ivn.nl .Tel. 06 -12859487

1 Uitgangspunten

1.1 Differentiatie

Als gevolg van allerlei ontwikkelingen in de huidige maatschappij staat het individu steeds meer centraal. Dit gegeven heeft ook voor het onderwijs grote gevolgen.

In de eerste plaats worden er hoge eisen gesteld aan de professionaliteit van docenten. Daarnaast zal er ook optimale aandacht moeten zijn voor een meer individueel leer- en vormingstraject.

In het bijzonder geldt dit voor het Primair Onderwijs. Immers, van alle onderwijsvormen zijn juist daar de verschillen tussen leerlingen het grootst. Die verschillen hebben onder andere betrekking op:

- de werkinstelling
- de mate van concentratie
- de cognitieve aanleg
- de interesse
- de creatieve aanleg
- de sociale achtergrond

Bij het ontwikkelen van het project *Maitiid yn it lân* is gekozen voor ver doorgevoerde differentiatie. Zowel wat betreft de aangeboden leerinhoud als de manier van (ver)werken.

1.2 Het – zowel mondeling als schriftelijk – gebruik van meer talen

Voor de meertalige Provinsje Fryslân gaat het vooral om: Nederlands, Fries en Engels.

1.3 Integratie van het aanbod van natuurorganisaties

Blijkbaar is de bovenbouw van het basisonderwijs voor bedrijven en organisaties een interessante doelgroep. Bijna wekelijks wordt er wel een aanbod gedaan.

Al te vaak blijkt dat het aangeboden materiaal niet/te weinig aansluit bij de wensen van het onderwijs.

Door in het *keuze*programma een aantal buitenopdrachten – *de opdrachten 8,9 en 10* - op te nemen kan er een positieve wisselwerking ontstaan tussen het onderwijs en de vier belangrijkste natuurbeschermingsorganisaties in Fryslân.

1.4 Vernieuwing van het curriculum

Tot nu toe zijn het vooral de grote landelijk opererende educatieve uitgeverijen die invulling geven aan de tamelijk globaal geformuleerde kern- en einddoelen. De laatste tijd lijkt hier verandering in te komen.

Op dit punt spreekt het 'Bestuursakkoord Primair Onderwijs'(juli 2014) heldere taal : 'We moeten komen tot vraagsturing in een markt die tot dusver sterk aanbod-gestuurd is door de aanbieders van leermiddelen'.

Daar komt bij dat het wenselijk is dat het curriculum ontwikkeld wordt vanuit de lokale situatie. (Advies in rapport 2014 van de Nationale Onderwijsraad).

1.5 Ruimte voor zelfstandig werken en eigen onderzoek

Om in de 21e eeuw optimaal te functioneren moeten leerlingen beschikken over de volgende vaardigheden: kunnen selecteren en beoordelen, probleemoplossend vermogen, kritisch kunnen denken, beschikken over creatieve en sociale competenties.

Lesprogramma's moeten daarom zo geconstrueerd worden dat elke leerling op eigen niveau uitgedaagd wordt zelfstandig aan het werk te gaan.

Vanzelfsprekend moet daarbij optimaal gebruik worden gemaakt van digitale leermiddelen. Wel is het is van groot belang dat ICT in het curriculum wordt 'ingebed'.

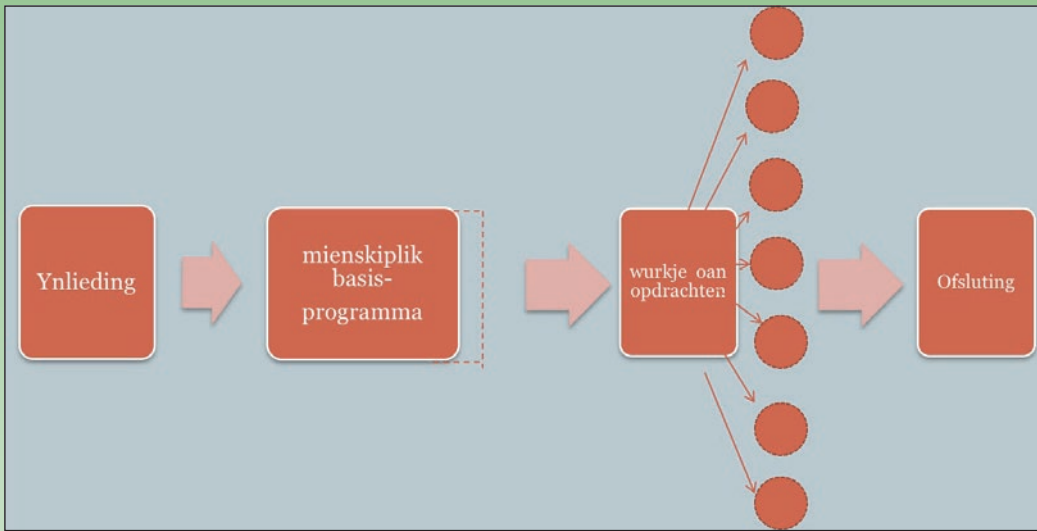
2 Van theorie naar de praktijk

2.1 Werkmodel

In *Maitiid yn it lân* wordt gebruik gemaakt van onderstaande format.

De flexibiliteit van dit pedagogisch-didactisch concept biedt namelijk uitstekende kansen om de onder 1.1. t/m 1.5 genoemde uitgangspunten te realiseren.

2.2 Toelichting op het model

2.2.1 Inleiding

Uitgelegd wordt waar het in *Maitiid yn it lân* over gaat.

2.2.2 Basisprogramma

Dit onderdeel is voor *alle* leerlingen gelijk. Aanbevolen wordt om de verwerking klassikaal te doen. Het onderdeel 'Samenvatting basisopdrachten' is bedoeld als *gemeenschappelijke* afsluiting van het eerste deel van het project.

2.2.3 Keuzeprogramma en het kiezen van opdrachten

N.B. Dit onderdeel vraagt speciale aandacht!

Uitgelegd moet worden dat de leerlingen aan de slag kunnen met een gevarieerde serie opdrachten:

- verdiepend, verbredend, 'gewoon', moeilijk, creatief
- binnen- en buitenopdrachten
- er zijn opdrachten in het Nederlands, Fries en Engels

Dit onderdeel komt het best tot zijn recht als alle 13 opdrachten even bekeken en – kort – besproken worden.

Op deze manier krijgen de leerlingen een eerste indruk van het 'karakter' van de verschillende opdrachten.

Ook kunnen er al afspraken worden gemaakt over het minimaal aantal te maken opdrachten.

Uiteraard speelt hierbij de beschikbare hoeveelheid tijd een belangrijke rol.

Misschien is dit het goede moment om op blz. 16 de nummers van de opdrachten die de leerlingen willen/moeten maken alvast op te schrijven. Ook kunnen er (vrijwillige/verplichte) groepjes worden gevormd om samen tot een besluit te komen over de te kiezen opdrachten en het vervolgtraject 'werken aan de opdrachten'.

Opmerking: De ervaring leert dat – vooral door de ICT-opdrachten – er leerlingen zijn die ook graag thuis aan de slag gaan!

2.2.4 Werken aan de opdrachten

De opdrachten zijn verschillend naar inhoud, niveau en manier van (ver)werken. Er kan individueel aan een opdracht worden gewerkt. Werken in groepjes van twee, drie of meer stimuleert vaak de animo.

Wat de opdrachten 8, 9 en 10 betreft:

1 Met de hele groep afspraken maken over planning, datum, organisatie enz.

2 I.v.m. de beschikbare tijd - of plaatselijke mogelijkheden – kan gekozen worden voor een van de drie opdrachten.

2.2.5 Afsluiting

Maitiid yn it lân wordt op een creatieve manier *gemeenschappelijk* afgesloten.

3 Aan de slag

In dit deel worden de verschillende onderdelen en opdrachten een voor een besproken.

3.1 Basisopdrachten

3.1.1 Start

- De inleidende tekst wordt door een leerling – eventueel de juf/meester – voorgelezen.
- Daarna wordt de film ‘Lit se net fleane’ mei Syb van der Ploeg in de hoofdrol vertoond. N.B. De film (zowel Fryske als Nederlandse taal) is te vinden op: [youtube.nl/Greidefûgels lit se net fleane](https://youtube.nl/Greidefûgels%20lit%20se%20net%20fleane).
- Het maken van opdracht 1.1. is een kwestie van goed schrijven.

3.1.2 Habitat en voedsel

- Het begrip *habitat* vraagt om enige uitleg.
- De herhalende opdracht 2.1 zal voor de meeste leerlingen geen problemen opleveren.
- De opdrachten 2.2. en 2.3 vormen een geheel.
- Task 2.4 vraagt om *klassikale* aanpak.
- Opdracht 2.5 is geschikt voor het werken in groepen.
- Daarna met de hele groep bespreken hoe er in de kleine groepen overlegd is en wat er is ingevuld.

3.1.3 Weidevogels: hun nesten, eieren en kuikens

- Opdrachten 3.1, 3.2 en 3.3 : Zelfde aanpak als opdracht 2.5.

3.1.4 Eten en gegeten worden

- Deze opdracht kan op verschillende manieren worden verwerkt:
  - Met de hele groep de film ‘Lit se net fleane’ nog een keer bekijken. Daarna de opdrachten 4.2 en 4.3 maken en bespreken.
  - Werken in groepen. De film via computer of eigen iphone bekijken. Dan in de groepjes de opdrachten 4.2. en 4.3 maken. Klassikale afsluiting.
  - De opdracht wordt thuis – eventueel in overleg met anderen - gemaakt. De volgende dag klassikaal bespreken: hoe is het gegaan, wat is er thuis besproken/overlegd, enz.

3.1.5 Plas/dras: in oplossing

- De inleidende tekst wordt door een leerling voorgelezen. Daarna een klassengesprek. Dan opdracht 5.1 maken.
- De tekst in het Fries en Task 5.3 in het Engels op blz. 13 zijn bedoeld als inleiding op keuzeopdrachten 8 en 9. In verband met de planning van een excursie kan er nu al aandacht worden besteed aan die opdrachten.
- Verwerking van 5.4 kan op dezelfde manier als opdracht 4 *Eten en gegeten worden*.

3.2 Samenvatting basisopdrachten

Opdracht 1 geeft de leerlingen de ruimte voor een eigen verhaal.

Opdracht 2 is een taaloefening en tegelijk ook een gemeenschappelijke activiteit als afsluiting van het eerste deel van het thema.

N.B. *De als bijlage bij deze handleiding geleverde kaartjes moeten - op stevig papier - worden vermenigvuldigd en daarna als losse kaartjes aan de leerlingen worden aangeboden.*

3.3 Keuze-opdrachten

Voordat er met dit onderdeel wordt begonnen: Zie onder 2.2.3: Kiezen van opdrachten.

Natuurlijk kunnen leerlingen aangespoord worden om een bepaalde opdracht juist *wel* of juist *niet* te kiezen!

Opmerkingen bij de opdrachten:

3.3.1 Meer over de kievit

Het eerste stukje in deze opdracht is een oefening in Frysk lezen. De opdrachten 1 en 2 spreken voor zichzelf.

3.3.2 De kievit en de scholekster in hun eigen leefgebied

Deze opdracht zal vooral aandacht krijgen van de creatief ingestelde leerlingen.

3.3.3 Weidevogels en hun nesten

Deze herhalende opdracht is geschikt voor de leerlingen die het basisprogramma niet goed hebben gemaakt.

3.3.4 Ken je deze vogels?

Een pittige, uitdagende opdracht! Er moet gebruik worden gemaakt van het boek 'Fûgels' en/of de gratis te downloaden app 'Fauna fan Fryslân'.

3.3.5 Help, ik bin myn snavel kwyt

Deze niet moeilijke opdracht zal wel door veel leerlingen worden gekozen.

3.3.6 Dyn ferhaal oer de Ijip

Een opdracht voor de echte weidevolgelliefhebbers/kenners!

3.3.7 Meadow birds: what is in a name?

Een pittige drietalige opdracht. Geschikt voor die leerlingen die wat dieper willen/kunnen graven.

3.3.8 Weidevogels beschermen

N.B. Afspraak maken!

Het contact moet centraal - door de leerkracht /een leerling - worden geregeld. Zie contactpersoon op blz.2 van deze handleiding.

3.3.9 Weidevogelboerderijen: een nieuwe aanpak

Deze opdracht bestaat uit verschillende onderdelen. Ook hier geldt: contact (opdracht 2) centraal regelen!

3.3.10 Nei in plas/dras gebiet

Dezelfde strategie als bij de opdrachten 8 en 9.

3.3.11 Hoe kunnen vogels vliegen?

Deze pittige opdracht is vast een uitdaging voor de leerling die wat meer wil. Of alles echt *goed* begrepen is moet blijken uit de te houden spreekbeurt.

3.3.12 Verborgene boodschap

Een herhalende opdracht in de vorm fan een puzzel. Na het leuke puzzelen in opdracht 1 moet er ook nog flink worden gewerkt aan de opdrachten 2 en 3.

3.3.13 Puzelje mei greidefûgels

Een uitdaging: een puzzel hielendal yn it Frysk!

4 Afsluiting

Na het samen werken aan het basisprogramma en het meer individueel en werken in kleine groepen volgt tenslotte de gemeenschappelijk afsluiting van het project '*Maitiid yn it lân*'.

Een overzicht van de ANTWOORDEN bij de verschillende opdrachten is aan te vragen via Contact.